

Riksantikvarieämbetet
Avdelningen för arkeologiska undersökningar

UV VÄST RAPPORT 2006:18

ARKEOLOGISK FÖRUNDERÖKNING

Hensbacka i Arendal

Västergötland, Göteborgs stad, Lundby socken,
Arendal 764:324 med flera, RAÄ 158, 160, 161,
316, 331, 332 och 335

Carina Bramstång

UV VÄST RAPPORT 2006:18

ARKEOLOGISK FÖRUNDERÖKNING

Hensbacka i Arendal

Västergötland, Göteborgs stad, Lundby socken,
Arendal 764:324 med flera, RAÄ 158, 160, 161,
316, 331, 332 och 335

Carina Bramstång

Riksantikvarieämbetet
Avdelningen för arkeologiska undersökningar

Riksantikvarieämbetet

Avdelningen för arkeologiska undersökningar

UV Väst

Kvarnbygatan 12

431 34 Mölndal

Växel: 031-33 42 900

Fax: 031-33 42 901

e-post: uvvast@raa.se

e-post: fornamn.efternamn@raa.se

www.raa.se/uv

Bildredigering Anders Andersson

Layout Lena Troedson

Omslagsbilder Framsida: Hällristningar på RAÄ 316. Foto: Jörgen Streiffert.

Baksida: Trindyxa och flintavslag från Arendal. Foto: Anders Andersson.

Tryck/Utskrift Intellecta Docusys, Västra Frölunda, 2006

Kartor ur allmänt kartmaterial,

© Lantmäteriverket, 801 82 Gävle. Dnr L1999/3.

© 2006 Riksantikvarieämbetet

UV Väst Rapport 2006:18

ISSN 1404-2029

Innehåll

Inledning 7

Topografi, kända fornlämningar och tidigare undersökningar 7

Resultat av förundersökningen 12

RAÄ 158 12

RAÄ 160 14

Ett område mellan RAÄ 160 och 161 14

RAÄ 161 15

RAÄ 316 18

RAÄ 331 19

RAÄ 332 20

RAÄ 335 21

Sammanfattning 22

Referenser 24

Administrativa uppgifter 24

Bilagor 25

Bilaga 1. Schaktbeskrivningar 25

RAÄ 158 25

RAÄ 160 25

RAÄ 161 25

RAÄ 316 27

RAÄ 331 27

RAÄ 332 28

RAÄ 335 29

Bilaga 2. Fyndlista 30

F1 30

F2 30

F3. 30

F4 30

F5 30

Figurförteckning 31

Fig. 1. Utsnitt ur GSD-Sverigekartan med platsen för undersökningen markerad.

Sex boplatsslämningar och ett hållristningsområde i Arendal, Göteborg, har förundersökts av Riksantikvarieämbetet UV Väst. Av de sex boplatserna kunde tre avskrivas, liksom hållristningsområdet som inte hade några boplatsslämningar. Resterande tre boplatser hade ett rikt fyndmaterial av flinta från Hensbacka till neolitikum (äldre till yngre stenålder) och anläggningar och kulturlagerrester.

Inledning

Riksantikvarieämbetet UV Väst har utfört en arkeologisk förundersökning av fornlämningarna RAÄ 158, 160, 161, 316, 331, 332 och 335 inom fastigheterna Arendal 764:324 med flera i Lundby socken, Göteborgs kommun. Fornlämningarna utgörs av sex boplatsslämningar och ett hållristningsområde. Anledningen till undersökningen var att NCC Property Development AB har ansökt om tillstånd att ta bort/göra ingrepp i ovan nämnda arkeologiska lämningar i samband med upprättande av detaljplan för industri- och lagerverksamhet.

Undersökningen utfördes mellan 19 april–5 maj 2006. Vid undersökningen kunde tre registrerade boplatsslämningar avskrivas helt (RAÄ 158, 331 och 335) på grund av mycket få förekomster av slagen flinta och avsaknad av anläggningar. Övriga tre boplatser (RAÄ 160, 161 och 332) uppvisade ett rikt fyndmaterial och boplatsslämningarna kunde begränsas. I uppdraget ingick också att undersöka eventuella boplatsslämningar strax nedanför hållristningsområdet, RAÄ 316. Här påträffades inga lämningar.

Topografi, kända fornlämningar och tidigare undersökningar

De aktuella fornlämningsobjekten ligger på södra Hisingen i ett kuperat landskap med åkermark i de lägre liggande delarna. Området är påverkat av den expanderande bebyggelsen på denna del av Hisingen. Området ligger mellan 5 och 50 meter över havet.

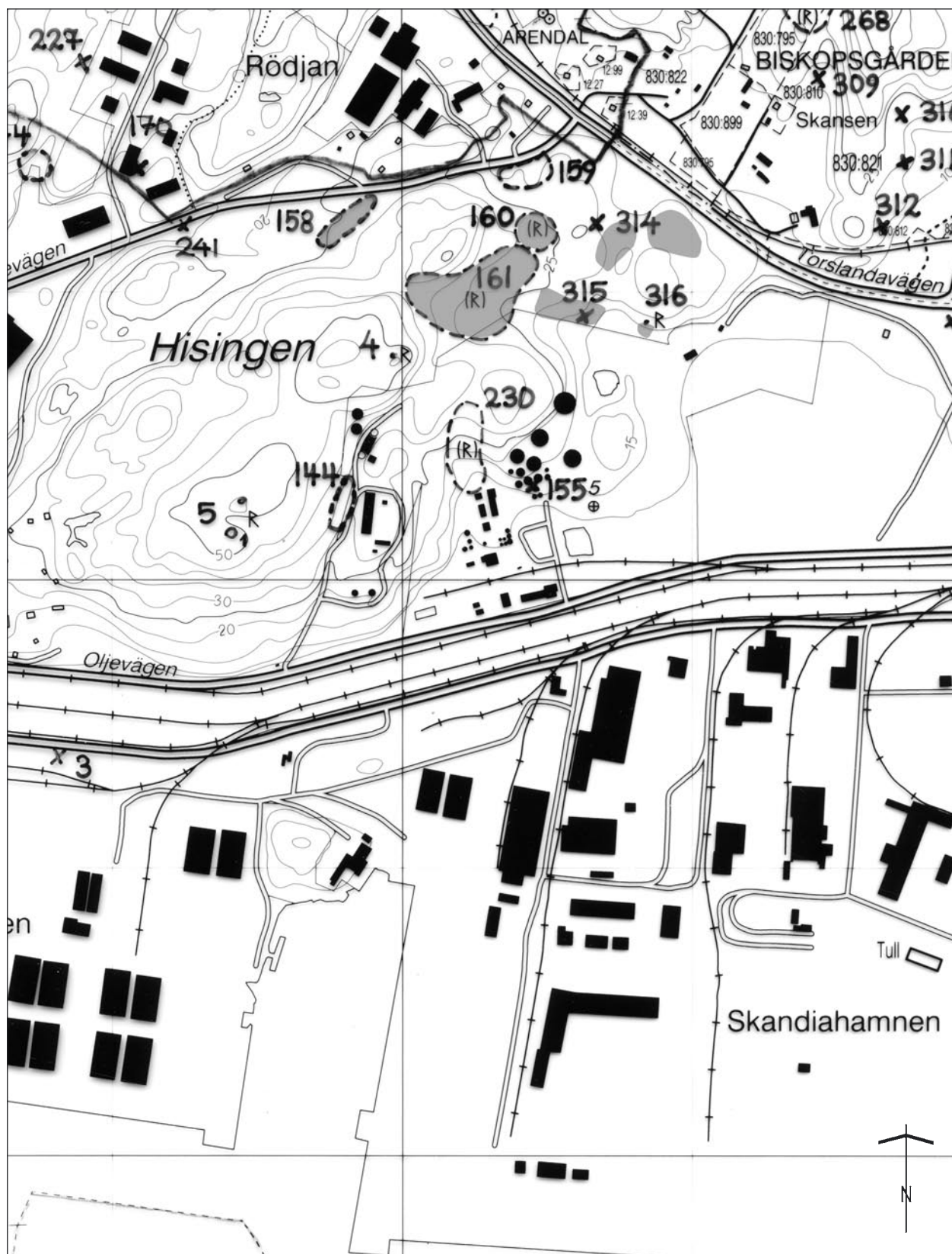
Runt planområdet finns en fornlämningsmiljö bestående av ett flertal boplatser från stenålder och fyndplatser för slagen flinta. Här finns dessutom en hållkista (RAÄ 267). I området har ett flertal arkeologiska undersökningar utförts.

De fornlämningar som berörs av förundersökningen fördelar sig på sex boplatser från stenålder (RAÄ 158, 160, 161, 331, 332 och 335), en fyndplats (RAÄ 315) och en hållristning (RAÄ 316).

Inom planområdet har arkeologiska undersökningar genomförts tidigare. 1970 genomförde Göteborgs Arkeologiska Museum sonderingsgrävningar av RAÄ 158, 160 och 161 (Wigforss 1971). Göteborgs Arkeologiska Museum undersökte även RAÄ 159 år 1970, då ett tillslaget flintstycke och 27 avslag men inga konstruktioner eller kulturlager påträffades. På grund av det magra fyndmaterialet ansågs inte någon ytterligare undersökning av lokalen behövas (Wigforss 1971:82ff).

Fig. 2. Utsnitt ur Blå kartan, blad 61 Göteborg, med platsen för undersökningen markerad. Skala 1:100 000. Godkänd från sekretessynpunkt för spridning. Lantmäteriverket 2006-09-29. Dnr 601-2006/1716.

Göteborgs stadsmuseum genomförde 2003 en arkeologisk utredning som omfattade det aktuella planområdet (von der Luft 2004). Vid denna upptäcktes RAÄ 331 och 332. RAÄ 335 var enligt Informationssystemet om fornminnen (FMIS) tidigare anmäld men R-märktes först efter Göteborgs stadsmuseums utredning 2004. Vid utredningen utvidgades dessutom RAÄ 161.

RAÄ 158 är en boplat, cirka 130×30 meter. Den är belägen i tidigare åkermark mellan små långa partier av berg i dagen, ungefär 24–30 meter över havet. Vid sonderingsgrävningen 1970 påträffades ett litet material av flinta som inte gick att datera (Wigforss 1971:82ff).

RAÄ 160 är en boplat med osäker utbredning, cirka 60×60 meter. Belägen i tidigare åkermark mellan mindre låga bergknallar, ungefär 20–25 meter över havet. Inga konstruktioner eller kulturlager har påträffats vid tidigare undersökningar. Ett stort fyndmaterial har samlats in från platsen. Fyndmaterialet har tydlig Lihultskaraktär, även om det finns ett litet neolitiskt inslag. RAÄ 160 tolkades efter sonderingsgrävningen 1970 som en eventuell verkstadsplats (Wigforss 1971:87ff).

RAÄ 161 är en boplat med osäker utbredning, cirka 240×140 meter (NNÖ-SSV) på åkermark, ungefär 15–35 meter över havet. Vid tidigare undersökningar har här ett omfattande kulturlager och konstruktioner i form av hårdar och nedgrävningar och ett eventuellt stolphål påträffats. Fyndmaterialet består av ett omfattande flintmaterial av i huvudsak senmesolitisk karaktär (Lihult). Troligen finns dock även äldre lämningar på plat-

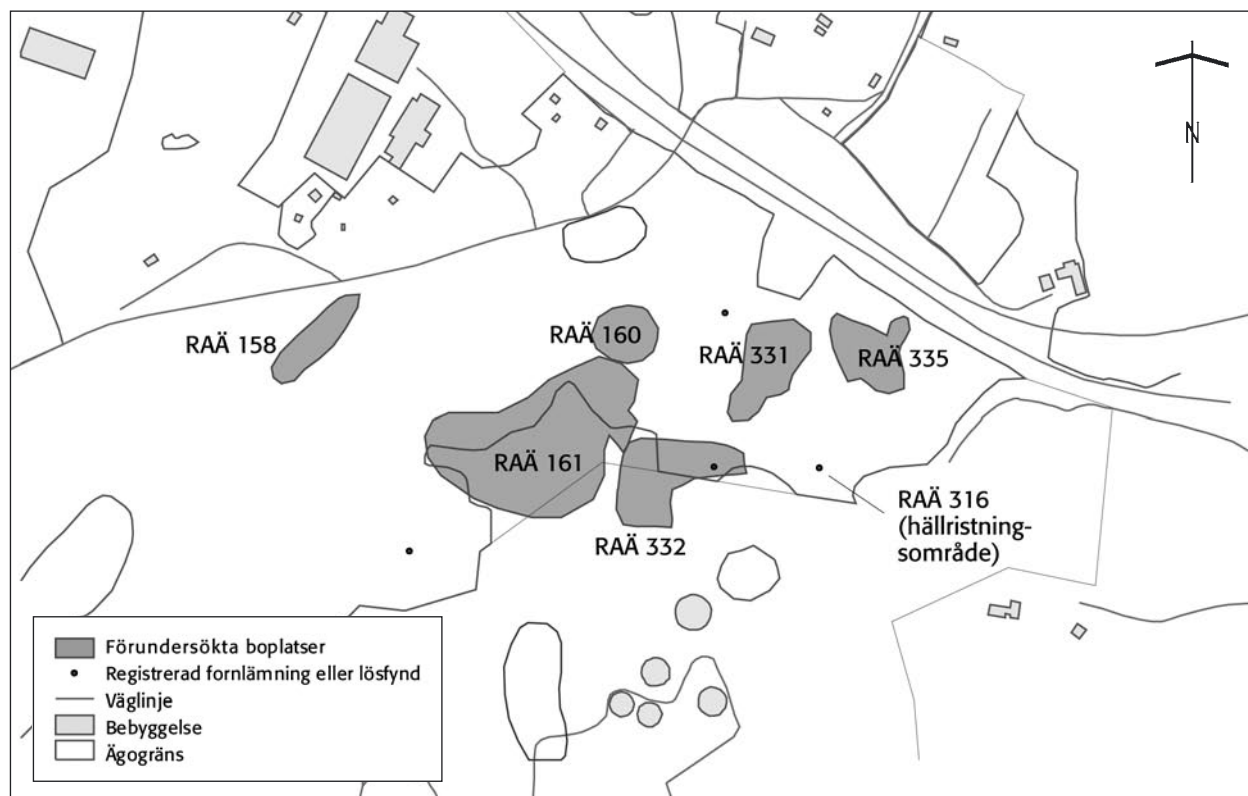

Fig. 4. Planritning som visar de undersökta boplatsernas läge innan förundersökningens genomförande. Skala 1:8000. Godkänd från sekretessynpunkt för spridning. Lantmäteriverket 2006-09-29. Dnr 601-2006/1716.

sen, bland annat ett överlagrat material som kan höra till mellanmesolitikum. Möjligen kan några av de på platsen påträffade skivyxorna och skivmejslarna vara Hensbacka (Wigforss 1971:92ff).

RAÄ 315 är en fyndplats inom RAÄ 332, 10 meter över havet.

RAÄ 316 är en hållristningslokal bestående av tio skeppsfigurer, 20 skålgropar och en obestämbart figur, ungefär 10 meter över havet.

RAÄ 331 bedömdes vara en välbevarad boplats med osäker utbredning, cirka 130×80 meter (NÖ-SV). Belägen i sadelläge mellan ett par mindre bergknallar i ett mindre skogsparti, ungefär 15–20 meter över havet. Fynden består av ett flintspån, ett flintavslag med retusch, två flintkärnor och tio avslag (von der Luft 2004:17).

RAÄ 332 är en välbevarad boplats med osäker utbredning, cirka 140×100 m (Ö-V). Belägen i Ö och SÖ sluttning i mindre skogsområde, ungefär 8–20 meter över havet. Fynden består av ett kort spånfragment, två övriga kärnor, fem avslag med retusch och 54 avslag (von der Luft 2004:16).

RAÄ 335 bedömdes vara en välbevarad boplats med osäker utbredning, cirka 109×90 m (NV-SÖ). Belägen i sluttning mot NNO, ungefär 14–21 meter över havet. Fynd av två flintspån, fem korta spånfragment och åtta flintavslag (von der Luft 2004:17).

Resultat av förundersökningen

De registrerade boplatssområdena undersöktes genom att schakt grävdes med en larvmaskin på ytorna. Totalt grävdes 86 schakt om sammanlagt 1 395,5 meter på de sju fornlämningsytorna. Schakten var i genomsnitt omkring 1,7 meter breda. I vissa fall grävdes dubbel bredd när så ansågs nödvändigt. Dessutom grävdes sex djupschakt när det behövdes för att studera lagerbildning och överlagring.

Boplatsslämningarna RAÄ 160, 161 och 332 kunde begränsas och flera högtintressanta delytor som bör prioriteras inom boplatssområdena kunde ringas in. Slagen och bearbetad flinta påträffades i nästan samtliga schakt. En stor del var svallat och patinerat. Materialet förekom huvudsakligen i tre koncentrationer, en inom RAÄ 160 och två inom RAÄ 161. Förutom slagen flinta återfanns bränt ben på en skalgrusbänk, samt en liten trindyxa i grönsten.

Däremot uppvisade RAÄ 331 och 335 endast enstaka övrigt svallade flintor i sammanlagt 22 schakt. Inga kulturlager eller anläggningar iaktogs. Likaså påträffades inga fynd överhuvudtaget på RAÄ 316.

RAÄ 158

På RAÄ 158 grävdes sammanlagt 83 meter schakt fördelat på fyra schakt. Lagren bestod av 0,1 meter torv och därunder ett lager matjord ner till 0,2 meters djup innehållande enstaka svallade flintor, sammanlagt upp emot tio stycken. På 0,2 meters djup kom ett grusigt lager som innehöll enstaka svallade flintor, upp emot 20 stycken. I stort sett inga flintor kunde ses i den nordöstra delen av boplatsslämningen utan de tilltog något i mängd i den sydvästra delen av schakt 102. Schakt 101 var i stort sett tom på fynd, endast någon svallad flinta. I schakt 103 var mängden fynd mer koncentrerad, här iaktogs hälften av de påträffade fynden. Inga fynd sparades från schakten då de var mycket svallade och endast enstaka kunde bedömas vara övrig slagen flinta, de flesta föreföll vara naturliga eller så svallade att de inte kunde bedömas.

Den del av fornlämning RAÄ 158 som undersöktes vid förundersökningen uppvisade så få fynd att denna del av boplatsslämningen kan avskrivas. Kvarvarande del fortsatte in på annan äga varför fornlämningen bör kvarstå.

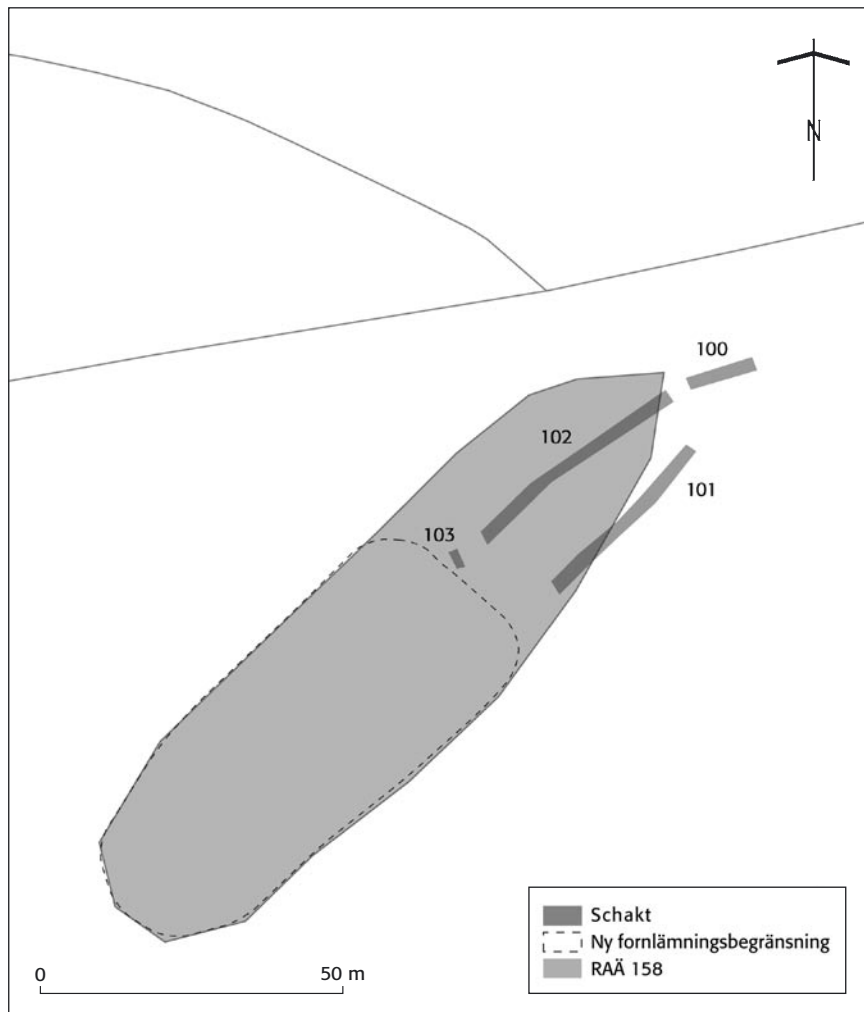

Fig. 5. Schaktplan RAÄ 158.

RAÄ 160

På RAÄ 160 grävdes sammanlagt 211 meter schakt fördelat på elva schakt. En klar och tydlig begränsning för denna boplatzlämning kunde lokaliseras.

Upp mot en bergskant i sydväst grävdes fem schakt och här förekom rikligt med slagen flinta redan strax under förnan i ett lager med sandig jord. Därunder, på omkring 0,1 meters djup, kom ett lager grå/rödbrun sand med rikligt av slagen och bearbetad flinta. Längst i väster övergick förnan i berg i dagen och det fyndförande lagret med slagna flintor låg upp mot denna bergsklack. En spånskrapa tillvaratogs i schakt 103. Nordost om vägen grävdes resterande schakt och här påträffades rikligt med slagen flinta runt och mellan bergsknallarna. Flintfynden kom strax under torven, i matjorden samt i övergången matjord-sand/grus, främst på en nivå av omkring 0,2 meters djup. Partiella koncentrationer av slagen och bearbetad flinta iaktogs i den grå sanden, flertalet påträffades invid berg. En kulturlagerrest fanns bevarad, rik på slagen senmesolitisk och tidigneolitisk flinta. Man kunde skönja minst en slagplats av flinta. Cylindriska kärnor, liksom spån slagna från cylindriska kärnor iaktogs, dessutom mikrospån. I schakt 104 syntes en 0,5 meter i diameter stor härd. Tyvärr kunde inget kolprov erhållas från denna anläggning.

Ett område mellan RAÄ 160 och 161

Mellan fornlämningarna RAÄ 160 och 161 grävdes nio schakt som uppvisade betydligt färre slagna flintor (schakt 161:113–118, 129, 130 och 151). Detta område var vattensjukt samt hårt plogat. Mycket recent material kunde ses i ploglagret och minst två ytor med rester efter senare tids bebyggelse, troligen 1800–1900-tal, som rivits och/eller bortforslats.

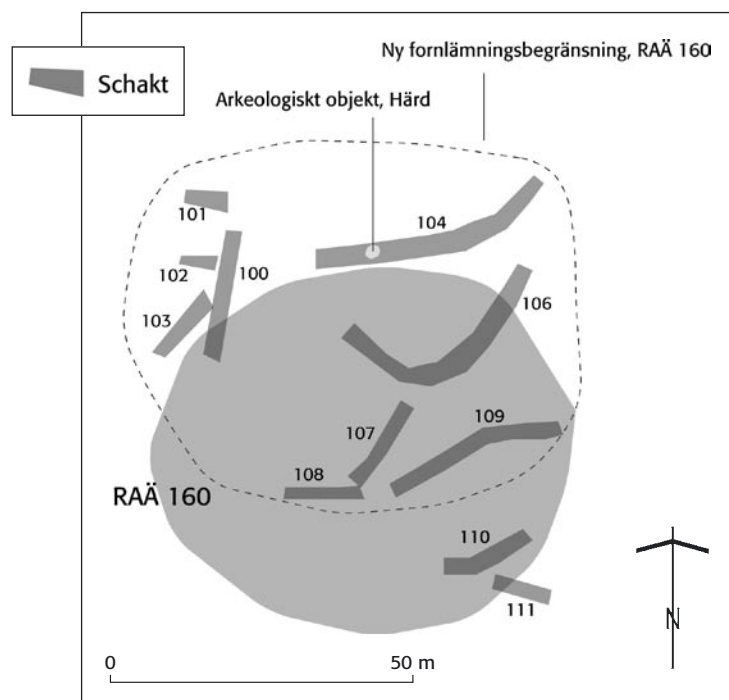

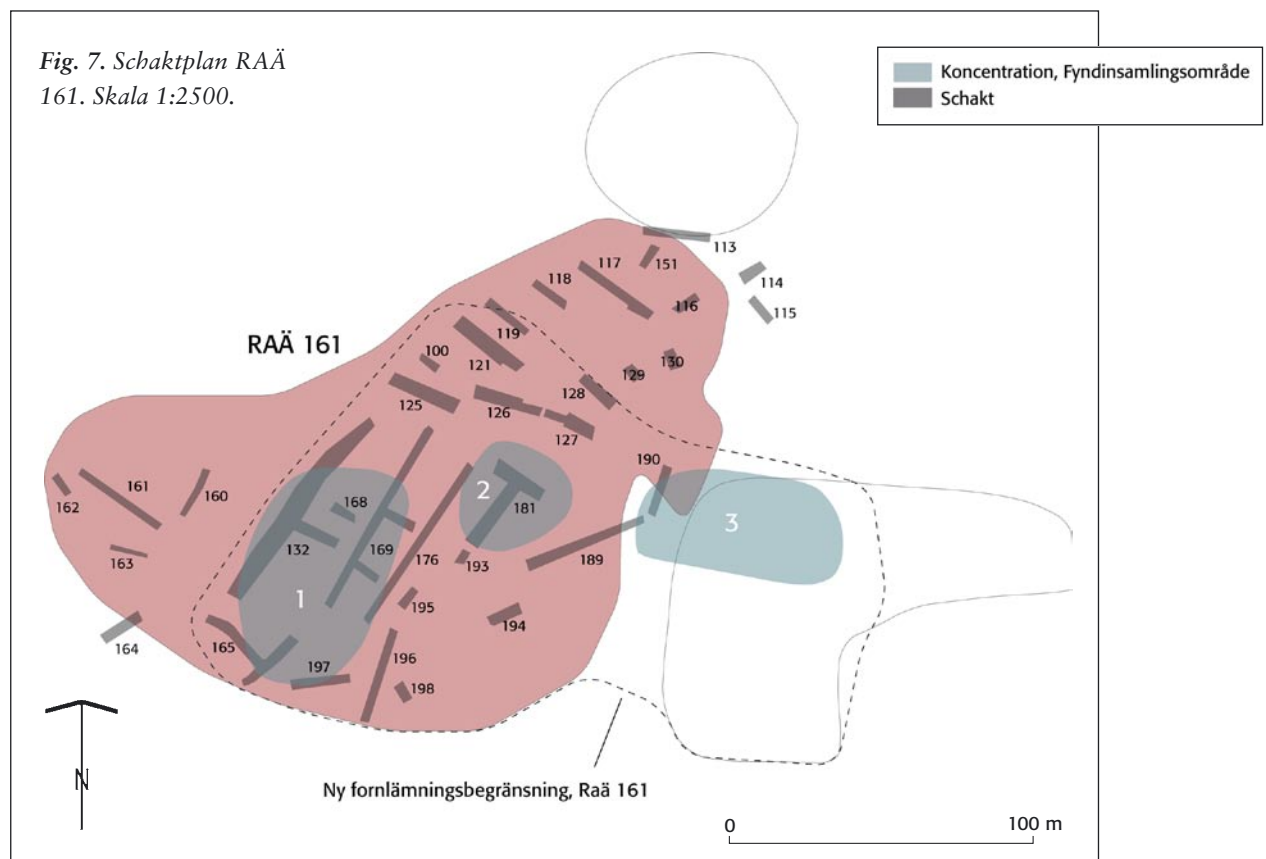
Fig. 6. Schaktplan RAÄ 160.

RAÄ 161

På RAÄ 161 grävdes totalt 35 schakt på sammanlagt 777,5 meter. Området har varit plogat och därefter använt som ängsmark/hagmark.

Boplats RAÄ 161 är en omfångsrik boplats med ett antal olika nedslag i tid. Boplatsen innehåller ett rikt hensbackamaterial runt och omkring en skalgrusbank samt i ett svallgruslager. På platsen hittades också dels ett mesolitiskt flintmaterial, liksom neolitiska flintor och en liten slipad trindyxa, dels flera anläggningar i form av härdar och gropar samt stolphål.

En koncentration, koncentration 1 (se figur 8), med anläggningar påträffades i långschaktet 132. Totalt två härdar samt några mörkfärgningar. Dessa anläggningar är förmodligen anlagda mellan neolitikum och järnålder. En skalgrusbank frilades i detta långschakt i N-S riktning. Ett bränt ben påträffades i övergången till skalgruset, liksom slagna flintor i övergången matjord/sand precis ovanför skalgruset. Slagen flinta av hensbackatyp iaktogs, till exempel stora patinerade spån (se figur 11) slagna från tvåpoliga kärnor. Flertalet av de slagna flintorna är svallade eller med patina. Det brända benet har analyserats av osteolog Leif Jonsson och bedöms vara ett bränt ben från ett större eller medelstort landdäggdjur. Koncentration 2 motsvarar ett område med ett tunt kulturlager, neolitiskt slagna flintor och en liten trindyxa (se figur 10) och sex anläggningar, varav ett par stolphål. Koncentration 3 består av ett område med ett svallgruslager innehållande riktiga mängder

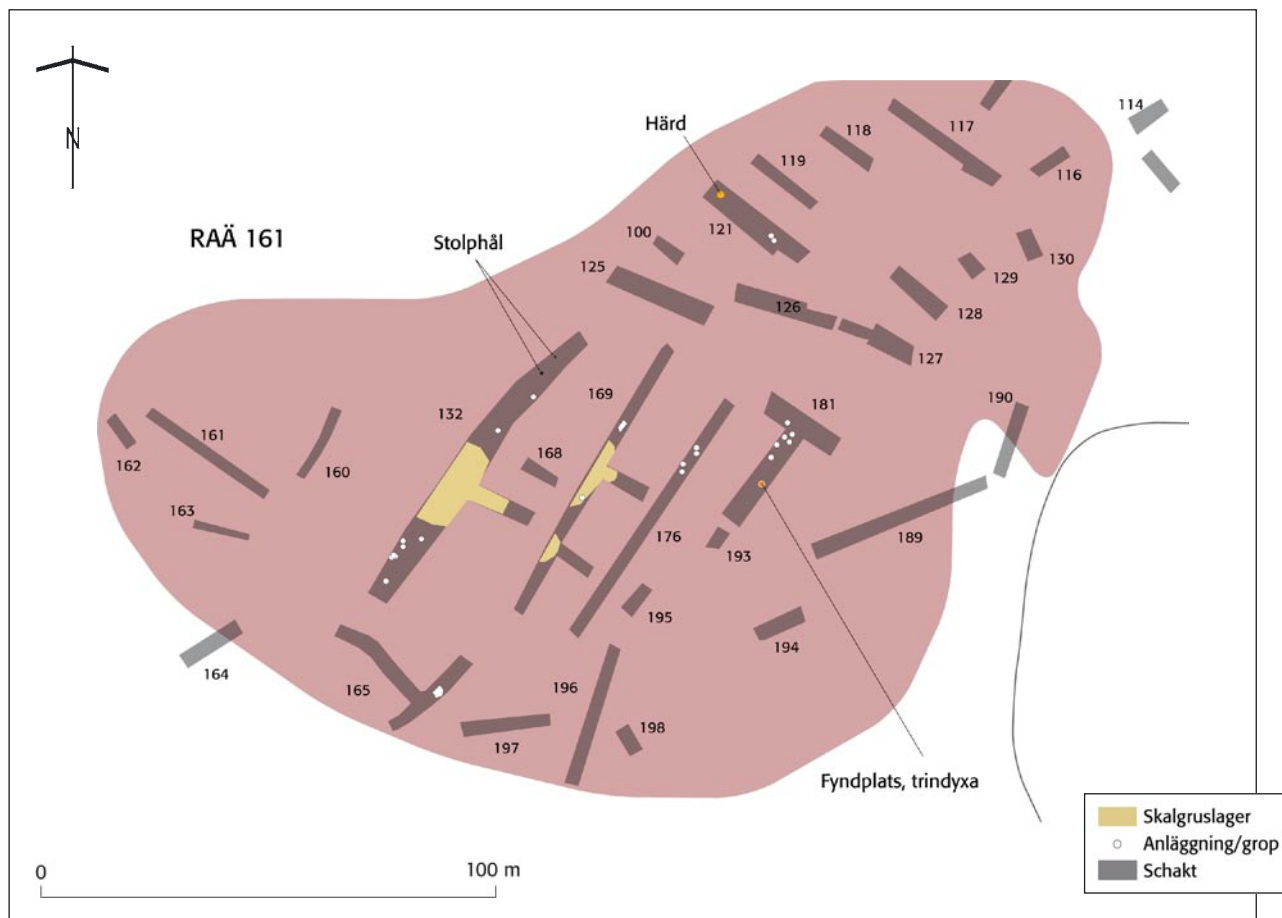

Fig. 8. Schaktplan med anläggningar och skalgruslager markerat på RAÄ 161.

Fig. 9. Foto mot nordost som visar skalgrusbanken i schakt 132. Foto: Jörgen Streiffert.

under slagen svallad flinta, troligen ett inlagrat material som omlagrats av havet och ursprungligen kommer från koncentration 1 vid skalgrusbanken.

I slänten väster om skalgrusbanken grävdes fem schakt (161:160–164) som uppvisade få fynd av slagen flinta. Enstaka flintknutor iakttogs som inte förefaller vara slagna, därutöver förekom endast fem slagna patinerade/svallade avslag i matjorden. Hela området var här hårt plogat, till och med uppe på toppen av sadelläget mellan bergsskrevorna. Matjorden var omkring 0,3 meter djup. Denna del av RAÄ 161 kunde avskrivas.

Fig. 10. Trindyxa funnen i fyndinsamlingsområde två på fornlämning RAÄ 161. Skala 1:1. Foto: Anders Andersson.

Fig. 11. Stort avslag slagen från tvåpolig kärna daterat till Hensbackatid. Skala 1:1. Foto: Anders Andersson

RAÄ 316

Inom RAÄ 316 grävdes sammanlagt 22 meter schakt fördelat på tre schakt. Detta för att undersöka eventuella lämningar som skulle kunna vara samtida med hällristningarna. Inga fynd iaktogs här överhuvudtaget.

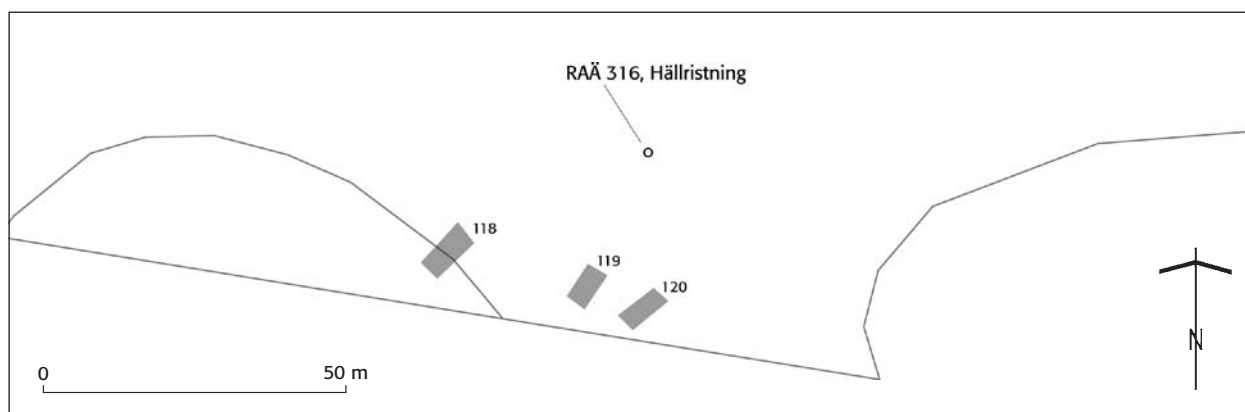

Fig. 12. Schaktplan RAÄ 316.

RAÄ 331

På RAÄ 331 grävdes sammanlagt 77,5 meter schakt fördelat på elva schakt. Fornlämningen 331 bör avskrivas helt då detta boplatssområde uppvisade endast enstaka övrigt svallade flintor i de elva schakten. Inga kulturlager eller anläggningar iakttoogs.

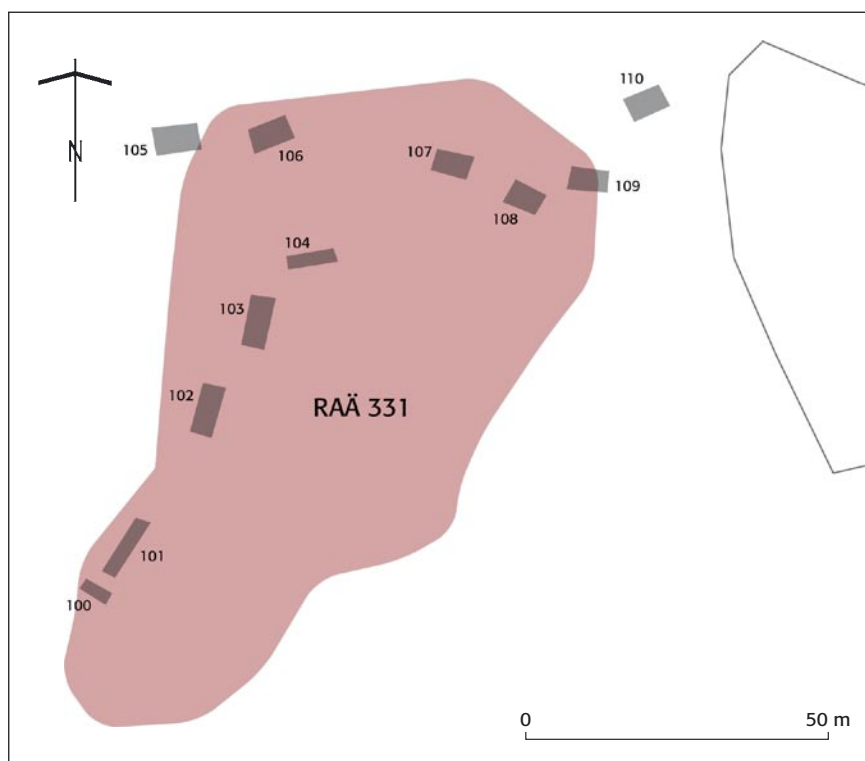

Fig. 13. Schaktplan RAÄ 331.

RAÄ 332

På RAÄ 332 grävdes sammanlagt 155,5 meter schakt fördelat på elva schakt. RAÄ 332 innehöll ett mesolitiskt och neolitiskt flintmaterial, en kokgrop, fyra härdar och en grop. Kokgropen kan troligen, utifrån formen, dateras till förromersk/romersk järnålder. Tyvärr saknades tillräckligt med kol för att kunna datera någon av härdarna. Denna fornlämning kunde begränsas i storlek och en del av det västra området bedömde vi snarare tillhöra fornlämning RAÄ 161 med rikliga mängder slagen flinta under mesolitikum, varför en ny begränsning gjordes. Det östra området med bland annat kokgropen troligen från förromersk/romersk järnålder visar på att området besökts under flera perioder i tid.

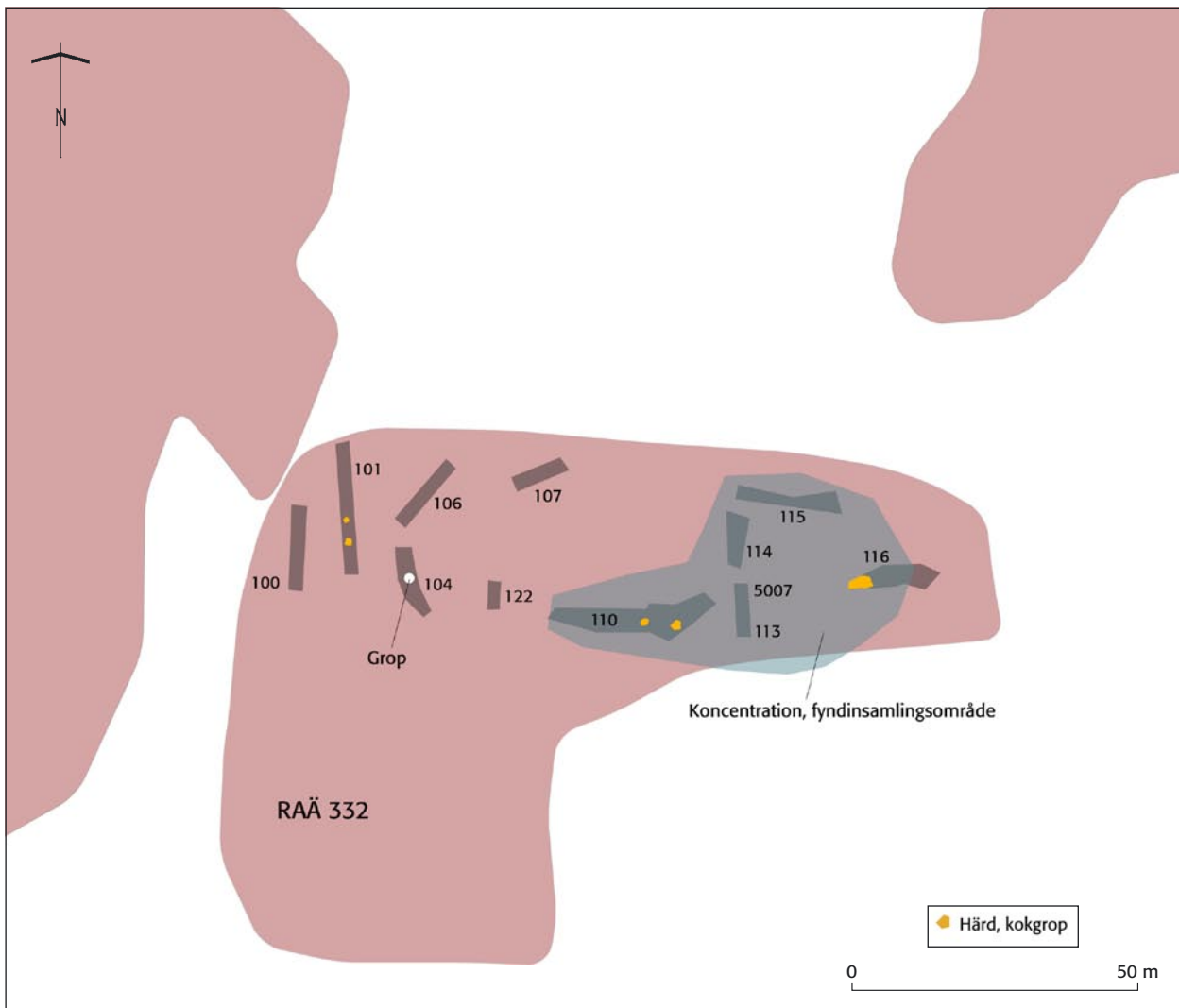
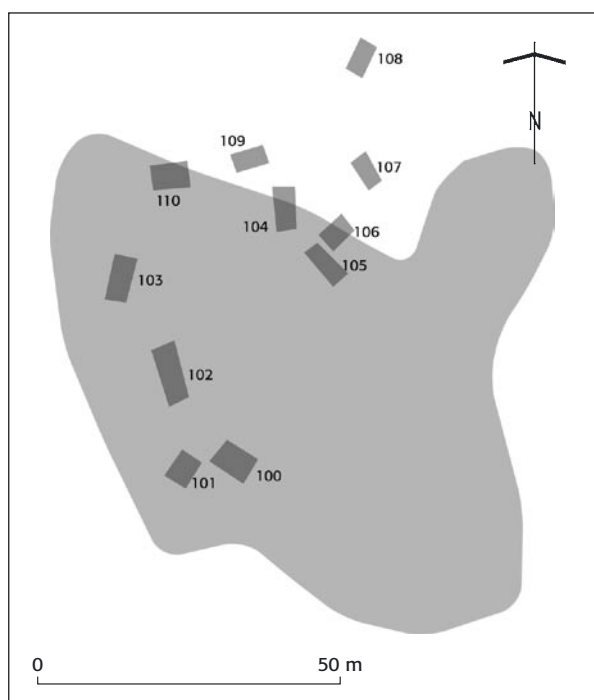

Fig. 14. Schaktplan RAÄ 332. Skala 1:1000.

RAÄ 335

På RAÄ 335 grävdes sammanlagt 69 meter schakt fördelat på elva schakt. Fornlämning RAÄ 335 bör avskrivas helt då detta område uppvisade endast enstaka övrigt svallade flintor i de grävda schakten. Inga kulturlager eller anläggningar iaktogs.

*Fig. 15. Schaktplan
RAÄ 335.*

Sammanfattning

Riksantikvarieämbetet UV Väst har utfört en arkeologisk förundersökning av sex boplatsslämningar och ett hållristningsområde, RAÄ 158, 160, 161, 316, 331, 332 och 335 inom fastigheterna Arendal 764:324 med flera i Lundby socken, Göteborgs kommun. Förundersökningen visade att två boplatser, RAÄ 331 och 335, kan avskrivas helt som fornlämningsområden då inga spår av verksamhet återfanns på platsen, förutom ett fåtal svallade övriga flintor. Boplatserna RAÄ 158 kunde begränsas och avskrivas på aktuellt förundersökningsområde, men fornlämningen kvarstår på den del som inte undersökts. Dessutom kunde inga lämningar iaktas nedanför RAÄ 316 i de tre schakt som grävdes där.

Däremot bör de omfattande boplatsområdena RAÄ 160, 161 och 332 kräva arkeologiska insatser vid eventuell exploatering. RAÄ 161 och 332 har sammanslagits till en enhet och fått namnet RAÄ 161. RAÄ 160 utgör en väl

Fig. 16. Kartan visar RAÄ 160:s nya utbredningsområde. Boplatsens läge och storlek har justerats en aning. Skala 1:10 000. Godkänd från sekretessynpunkt för spridning. Lantmäteriverket 2006-09-29. Dnr 601-2006/1716.

På den omfattningsrika boplatsen RAÄ 161 kunde en stor mängd slagen flinta iakttagas och tre koncentrationer/fyndinsamlingsområden kunde begränsas. Boplatsen innehåller ett senpaleolitiskt hensbackamaterial runt och omkring en skalgrusbänk och i ett svallgruslager. Även ett mesolitiskt flintmaterial kunde konstateras, liksom neolitiska flintor och en liten slipad trindyx. Flera anläggningar i form av härdar, gropar och stolphål hittades också.

Fig. 17. Kartan visar RAÄ 161:s nya utbredningsområde. Boplatsen fortsätter mot söder in i nästa äga (vilket inte framgår på kartan). Det område som är aktuellt i detta ärende är markerat. Skala 1:10 000. Godkänd från sekretessynpunkt för spridning. Lantmäteriverket 2006-09-29. Dnr 601-2006/1716.

Referenser

- Von der Luft, M., 2004. Utredning vid Halvorsäng. Arkeologisk rapport 2004:44. Göteborgs stadsmuseum. Göteborg.
- Wigforss, J., 1971. Arendal, Göteborg. Boplatssområden sonderingsgrävning. FYND rapporter 1971. Göteborgs Arkeologiska Museum. Göteborg.

Administrativa uppgifter

Riksantikvarieämbetets dnr: 431-38216-2005.
Länsstyrelsens dnr: 431-38216-2005.
Riksantikvarieämbetets projektnummer: 1320483.
Intrasiprojekt: V2006:003 (RAÄ 158), :004 (RAÄ 160), :005 (RAÄ 161), :006 (RAÄ 316), :007 (RAÄ 331), :008 (RAÄ 332), :009 (RAÄ 335).
Undersökningstid: 19 april–5 maj 2006.
Undersökt yta: 1395,5 löpmeter.
Läge: Fastighetskartan, blad 7B 0c, edition april 1992, x 6404,5 y 1264,2.
Koordinatsystem: rikets.
Koordinater för undersökningsytans sydvästra hörn: x 6405,4 y 1264.
Höjdsystem: Göteborgs stad.
Digital dokumentation: förvaras på UV Väst.
Fynd: fynd med Fnr 1–4.

Bilagor

Bilaga 1. Schaktbeskrivningar

RAÄ 158

Schakt 100–103

0,1 m torv.

0,2 m matjord

0,5 m grus

Schaktens längd: 100 = 11 m, 101 = 31 m, 102 = 38 m och 103 = 3 m.

RAÄ 160

Schakt 100–103

0,02–0,03 m förna.

0,1 m brun humös sand.

Grå/rödbrun sand med rikligt av slagen och bearbetad flinta.

Schaktens längd: 100 = 22 m, 101 = 7 m, 102 = 6 m och 103 = 13 m.

Schakt 104–109

0,2 m matjord.

Grå sand med partiella koncentrationer av slagen och bearbetad flinta, flertalet påträffades invid berg. I schakt 104 syntes en 0,5 m i diam. stor hård.

Schaktens längd: 104 = 40 m, 106 = 40 m, 107 = 15 m, 108 = 13 m och 109 = 30 m.

Schakt 110

0,1 m matjord.

Rödbrun sand med 0,1–0,3 m stora stenar. Enstaka flintavslag.

Schaktets längd: 15 m.

Schakt 111

0,2 m matjord.

Grå sand. Schaktet fylldes snabbt med vatten.

Schaktets längd: 10 m.

RAÄ 161

Schakt 100

0,2–0,3 m matjord.

Grå/rödbrun sand med enstaka flintavslag.

Schaktets längd: 7 m.

Schakt 113

0,3 m matjord.

Grå/rödbrun sand med enstaka flintavslag.

Schaktets längd: 23 m.

Schakt 114

0,2–0,3 m matjord.

Grå/rödbrun sand med enstaka flintavslag. Schaktet fylldes snabbt med vatten.

Schaktets längd: 8 m.

Schakt 115

0,1–0,2 m matjord.

Berg.

Schaktets längd: 9 m.

Schakt 116

0,2–0,3 m matjord.

Grå/rödbrun sand med enstaka flintavslag. Schaktet fylldes snabbt med vatten.

Schaktets längd: 8 m.

Schakt 117

0,2 m matjord.

Rödbrun sand med enstaka flintavslag.

Schaktets längd: 28 m.

Schakt 118–119

0,2–0,3 m matjord.

Grå/rödbrun sand med enstaka flintavslag.

Schaktens längd: 118 = 12 m och 119 = 16 m.

Schakt 121

0,2–0,3 m matjord.

Grå/rödbrun sand med enstaka flintavslag. En hård, 0,5 m i diam. och två mörkfärgningar, 0,3 m i diam.

Schaktets längd: 25 m.

Schakt 125

0,3 m matjord.
0,2 m gråbrun flammig humös omrörd sand med spridda bitar av slagen flinta och enstaka porslinsbitar.
Gul sand.
Schaktets längd: 22 m.

Schakt 126

0,3 m matjord.
0,2 m gråbrun flammig humös omrörd sand med spridda bitar av slagen flinta och enstaka porslinsbitar.
Gul sand.
Schaktets längd: 22 m.

Schakt 127

0,3 m matjord.
0,2 m gråbrun flammig humös omrörd sand med spridda bitar av slagen flinta och enstaka porslinsbitar.
Gul sand. Schaktet fylldes snabbt med vatten.
Schaktets längd: 16 m.

Schakt 128

Schakt vid berg. 0,2–0,3 m matjord.
Grå/rödbrun sand med slagen och bearbetad flinta. Större delen av flintmaterialet låg invid berget.
Schaktets längd: 13 m.

Schakt 129

Schakt vid berg. 0,2–0,3 m matjord.
Grå/rödbrun sand med slagen och bearbetad flinta. Större delen av flintmaterialet låg invid berget.
Schaktets längd: 5 m.

Schakt 130

Schakt vid berg. 0,2–0,3 m matjord.
Grå/rödbrun sand med slagen och bearbetad flinta. Större delen av flintmaterialet låg invid berget.
Schaktets längd: 6 m.

Schakt 132

0,3 m matjord.
Brun sand med spridda bitar av slagen och bearbetad flinta, bl.a. från Hensbackakulturen. I schaktet syntes flera mörkfärgningar samt ett omfattande skalgruslager mellan 0,2–0,4 m djup, ett lager som syntes som stora vita fläckar i alvytan.
Schaktets längd: 73+14 m.

Schakt 151

0,3 m matjord.
Berg.
Schaktets längd: 8 m.

Schakt 160

0,3 m matjord.
Schaktets längd: 16 m.

Schakt 161

0,3 m matjord.
Schaktets längd: 30 m.

Schakt 162

0,3 m matjord.
Schaktets längd: 7 m.

Schakt 163

0,3 m matjord.
Schaktets längd: 13 m.

Schakt 164

0,3 m matjord.
Schaktets längd: 15 m.

Schakt 165

0,2 m matjord.
Brun sand med partiella inslag av skalgrus med ovanliggande spridda flintavslag.
Schaktets längd: 25+20 m.

Schakt 168

0,3 m matjord.
Brun sand med enstaka flintavslag.
Schaktets längd: 9 m.

Schakt 169

0,2 m matjord.

Brun sand med spridda flintavslag, en 0,4 m i diam. stor härd. Ett skalgruslager syntes i schaktets mellersta del och vidare mot schakt 197.

Schaktets längd: 67+9+11 m.

Schakt 176

0,2 m matjord.

Brun sand med enstaka flintavslag. Ett skalgruslager fanns i schaktets södra del. Här fanns också fyra mörkfärgningar.

Schaktets längd: 61 m.

Schakt 181

0,2–0,3 m matjord.

Brun sand. Rikligt med slagen och bearbetad flinta av mesolitisk och neolitisk karaktär, bl.a. stora avslag från Hensbackakulturen. Dessutom fynd av slipad trind-
yxa.

Schaktets längd: 25+18 m.

Schakt 189

0,2–0,3 m matjord.

Brun sand med enstaka inslag av flintavslag.

Schaktets längd: 41 m.

Schakt 190

0,2–0,3 m matjord.

Ett lager av mindre stenar och grovt grus med rikligt av slagen och bearbetad flinta.

Schaktets längd: 16 m.

Schakt 193

0,3 m matjord.

Brun sand med enstaka flintavslag.

Schaktets längd: 4,5 m.

Schakt 194

0,2–0,3 m matjord.

Brun sand med enstaka flintavslag.

Schaktets längd: 11 m.

Schakt 195

0,2–0,3 m matjord.

Brun sand med enstaka flintavslag.

Schaktets längd: 7 m.

Schakt 196

0,2–0,3 m matjord.

Brun sand med enstaka flintavslag och ett skalgruslager som syntes i hela schaktet. Skalgruslagret var som mäktigast ca 1,5 m. Lagret överlagrades successivt i en slänt ner mot norr av sand och lerlager.

Schaktets längd: 31 m.

Schakt 197

0,2–0,3 m matjord.

Brun sand med enstaka flintavslag och inslag av ett skalgruslager.

Schaktets längd: 19 m.

Schakt 198

0,2–0,3 m matjord.

Brun sand med enstaka flintavslag och ovan ett skalgruslager.

Schaktets längd: 7 m.

RAÄ 316**Schakt 118**

0,2–0,3 m matjord.

Brun sand, grus.

Schaktets längd: 8,5 m.

Schakt 119

0,2–0,3 m matjord.

Brun sand, grus.

Schaktets längd: 6 m.

Schakt 120

0,2–0,3 m matjord.

Brun sand, grus.

Schaktets längd: 7,5 m.

RAÄ 331**Schakt 100**

0,2–0,3 m torv samt matjord.

Brun sand, grus.

Schaktets längd: 5,5 m.

Schakt 101

0,2–0,3 m torv samt matjord.
Brun sand, grus.
Schaktets längd: 10 m.

Schakt 102

0,2–0,3 m torv samt matjord.
Brun sand, grus.
Schaktets längd: 8,5 m.

Schakt 103

0,2–0,3 m torv samt matjord.
Brun sand, grus.
Schaktets längd: 7,5 m.

Schakt 104

0,2–0,3 m matjord.
Brun sand, grus.
Schaktets längd: 7,5 m.

Schakt 105

0,2–0,3 m matjord.
Brun sand, grus.
Schaktets längd: 7,5×4 m.

Schakt 106

0,2–0,3 m matjord.
Brun sand, grus.
Schaktets längd: 6×4,5 m.

Schakt 107

0,2–0,3 m matjord.
Brun sand, grus.
Schaktets längd: 6×4 m.

Schakt 108

0,2–0,3 m matjord.
Brun sand, grus.
Schaktets längd: 6×4,5 m.

Schakt 109

0,2–0,3 m matjord.
Brun sand, grus.
Schaktets längd: 6,5×3,5 m.

Schakt 110

0,2–0,3 m matjord.
Brun sand, grus.
Schaktets längd: 6,5×4,5 m.

RAÄ 332**Schakt 100**

0,2–0,3 m matjord.
Brun sand, grus.
Schaktets längd: 14,5 m.

Schakt 101

0,2–0,3 m matjord.
Brun sand, grus.
Schaktets längd: 23 m.

Schakt 104

0,2–0,3 m matjord.
Brun sand, grus.
Schaktets längd: 12 m.

Schakt 106

0,2–0,3 m matjord.
Brun sand, grus.
Schaktets längd: 13 m.

Schakt 107

0,2–0,3 m matjord.
Brun sand, grus.
Schaktets längd: 107 = 9 m.

Schakt 110

0,2–0,3 m matjord.
Brun sand, grus.
Schaktets längd: 29 m.

Schakt 113

0,2–0,3 m matjord.
Brun sand, grus.
Schaktets längd: 9 m.

Schakt 114

0,2–0,3 m matjord.
Brun sand, grus.
Schaktets längd: 8,5 m.

Schakt 115

0,2–0,3 m matjord.
Brun sand, grus.
Schaktets längd: 17 m.

Schakt 116

0,2–0,3 m matjord.
Brun sand, grus.
Schaktets längd: 16 m.

Schakt 122

0,2–0,3 m matjord.

Brun sand, grus.

Schaktets längd: 4,5 m.

RAÄ 335

Schakt 100

0,2–0,3 m matjord.

Brun sand, grus.

Schaktets längd: 6×4,5 m.

Schakt 101

0,2–0,3 m matjord.

Brun sand, grus.

Schaktets längd: 5 m.

Schakt 102

0,2–0,3 m matjord.

Brun sand, grus.

Schaktets längd: 9,5 m.

Schakt 103

0,2–0,3 m matjord.

Brun sand, grus.

Schaktets längd: 7 m.

Schakt 104

0,2–0,3 m matjord.

Brun sand, grus.

Schaktets längd: 104 = 7,5 m.

Schakt 105

0,2–0,3 m matjord.

Brun sand, grus.

Schaktets längd: 6,5 m.

Schakt 106

0,2–0,3 m matjord.

Brun sand, grus.

Schaktets längd: 106 = 5 m.

Schakt 107

0,2–0,3 m matjord.

Brun sand, grus.

Schaktets längd: 6 m.

Schakt 108

0,2–0,3 m matjord.

Brun sand, grus.

Schaktets längd: 5 m.

Schakt 109

0,2–0,3 m matjord.

Brun sand, grus.

Schaktets längd: 5,5 m.

Schakt 110

0,2–0,3 m matjord.

Brun sand, grus.

Schaktets längd: 110 = 6×3,5 m.

Bilaga 2. Fyndlista

F1

RAÄ 161. Schakt 132 på skalgrusbank. Spån slagen från tvåpolig kärna. Hensbackatyp.

F2

RAÄ 161. Schakt 181, funnen i kulturlagerrest. Trindyxa slipad, 8,5 cm lång.

F3.

RAÄ 160. Schakt 106. Mejsel av ryggsån.

F4

RAÄ 161. Schakt 132 på skalgrusbank. Bränt ben från större eller medelstort landdäggdjur. 1,3 gram.

F5

RAÄ 160. Schakt 103. Spånskrapa.

Figurförteckning

Fig. 1. Utsnitt ur GSD-Sverigekartan med platsen för undersökningen markerad.	6
Fig. 2. Utsnitt ur Blå kartan, blad 61 Göteborg, med platsen för undersökningen markerad. Skala 1:100 000.	8
Fig. 3. Utsnitt ur Fastighetskartan, blad 7B 0c Långedrag, med undersökningsområdet markerat. Skala 1:10 000.	9
Fig. 4. Planritning som visar de undersökta boplatsernas läge innan förundersökningens genomförande.	10
Fig. 5. Schaktplan RAÄ 158.	13
Fig. 6. Schaktplan RAÄ 160.	14
Fig. 7. Schaktplan RAÄ 161.	15
Fig. 8. Schaktplan med anläggningar och skalgruslager markerat på RAÄ 161.	16
Fig. 9. Foto mot nordost som visar skalgrusbanken i schakt 132. Foto: Jörgen Streiffert.	16
Fig. 10. Trindyxa funnen i fyndinsamlingsområde 2 inom fornlämning RAÄ 161.	17
Fig. 11. Stort avslag slagen från tvåpolig kärna daterat till Hensbackatid.	17
Fig. 12. Schaktplan RAÄ 316.	18
Fig. 13. Schaktplan RAÄ 331.	19
Fig. 14. Schaktplan RAÄ 332.	20
Fig. 15. Schaktplan RAÄ 335.	21
Fig. 16. Kartan visar RAÄ 160:s nya utbredningsområde. Boplatsens läge och storlek har justerats en aning.	22
Fig. 17. Kartan visar RAÄ 161:s nya utbredningsområde. Boplatsen fortsätter mot söder in i nästa äga (vilket inte framgår på kartan). Det område som är aktuellt i detta ärende är markerat.	23

Sex boplatslämningar och ett hällristningsområde i Arendal, Göteborg, har förundersökts av Riksantikvarieämbetet UV Väst. Av de sex boplatserna kunde tre avskrivas, liksom hällristningsområdet som inte hade några boplatslämningar. Resterande tre boplatser hade ett rikt fyndmaterial av flinta från Hensbacka till neolitikum (äldre till yngre stenålder) och anläggningar och kulturlagerrester.

Riksantikvarieämbetet
Avdelningen för arkeologiska undersökningar

ISSN 1404-2029